

Vlaams
Parlement

vergadering **C75 – BUI4**
zittingsjaar 2011-2012

Handelingen

Commissievergadering

Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese
Aangelegenheden en Internationale Samenwerking

van 13 december 2011

INHOUD

Vraag om uitleg van de heer Karim Van Overmeire tot de heer Kris Peeters, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Economie, Buitenlands Beleid, Landbouw en Plattelandsbeleid, over de nieuwe mediawet in Zuid-Afrika en de gevolgen voor het partnerschap met Vlaanderen
- 601 (2011-2012)

3

■

Voorzitter: de heer Frank Creyelman

**Vraag om uitleg van de heer Karim Van Overmeire tot de heer Kris Peeters, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Economie, Buitenlands Beleid, Landbouw en Plattelandsbeleid, over de nieuwe mediawet in Zuid-Afrika en de gevolgen voor het partnerschap met Vlaanderen
- 601 (2011-2012)**

De voorzitter: De heer Van Overmeire heeft het woord.

De heer Karim Van Overmeire: Mijn vraag gaat over de Protection of State Information Bill die op 22 november in het Zuid-Afrikaanse parlement of althans in het Lagerhuis is goedgekeurd. Het is een nieuwe wet die voorziet in strengere straffen, tot 25 jaar gevangenisstraf, op wat men noemt ‘het openbaren van geheime overheidsinformatie’. Er wordt geen uitzondering gemaakt voor openbaarmakingen die het publiek belang dienen. Ondanks de vele amendementen die intussen aan het ontwerp zijn aangebracht, blijft het verontrustend dat journalisten en klokkenluiders nog altijd gevisieerd worden door die wet.

Minister-president, ik zou dit niet ter sprake brengen indien daar niet heel veel aandacht voor zou zijn, zowel in Zuid-Afrika zelf als in verschillende kranten. In Zuid-Afrika zelf hebben alle oppositiepartijen samen geprobeerd die wet te bestrijden. Alle redacties van de grote kranten zijn unisono in hun kritiek op die wet. Er is een procedure ingesteld bij het Grondwettelijk Hof. Ook Desmond Tutu, die u tijdens uw reis enkele maanden geleden nog hebt ontmoet, kant zich tegen de wet, net als Nobelprijswinnares Nadine Gordimer, een aantal prominente ANC-topfiguren, het bureau van Nelson Mandela en Amnesty International.

Een van de plagen waarmee Zuid-Afrika, net als veel andere landen en zeker Afrikaanse landen, te kampen heeft, is de corruptie. We hebben in het verleden gezien dat, dankzij de grote persvrijheid die er is, een aantal grote corruptieschandalen aan het licht zijn gekomen. De vrees is natuurlijk dat met die nieuwe wetgeving die corruptie veel moeilijker of zelfs niet meer zal kunnen worden aangeklaagd. Het staat buiten kijf dat corruptie een negatief effect heeft op de ontwikkelingskansen en op het vertrouwen van de bevolking in de Zuid-Afrikaanse autoriteiten.

De grote corruptieschandalen die aan het licht zijn gekomen in Zuid-Afrika, zijn allemaal min of meer gerelateerd met gezagsdepartementen. Zo is er de South-African Arms Deal, een corruptieschandaal over wapenaankopen. Verder zijn er corruptieaffaires in verband met de politie, parlementsleden enzovoort. Door die Protection of State Information Bill zou het veel moeilijker kunnen worden om dergelijke corruptiezaken aan het licht te brengen.

Minister-president, hoe schat u die situatie in? Toen we het hier enkele weken geleden hadden over uw bezoek aan Zuid-Afrika in augustus dit jaar, zei u dat Zuid-Afrika op een tweesprong staat. Enerzijds zijn er grote problemen, maar anderzijds is er hoop dat Zuid-Afrika een baken wordt, is of blijft, niet alleen voor de Zuid-Afrikanen zelf maar voor een groot deel van zuidelijk Afrika. De vraag is nu welke richting dat land uitgaat. Ik denk dat de bescherming eerder dan de vervolging van klokkenluiders die corruptie aanklagen, essentieel is.

Ik weet niet hoe luid de stem van Vlaanderen klinkt in Zuid-Afrika, maar ik denk toch dat het interessant zou zijn indien u namens de Vlaamse Regering uw bezorgdheid over de gang van zaken daar kenbaar zou maken.

De voorzitter: De heer Kennes heeft het woord.

De heer Ward Kennes: Ik deel de bezorgdheid over de evolutie in Zuid-Afrika. Zuid-Afrika heeft een belangrijke voorbeeldfunctie in Afrika en heeft die de voorbije jaren ook waargemaakt. Het feit dat heel wat mensen die destijds heel kritisch waren of apartheid bestreden, zich vandaag zorgen maken over de evolutie van de persvrijheid, moet ook ons aanzetten tot bezorgdheid. Het feit dat Zuid-Afrika een bevriend land is waarmee wij heel wat

contacten hebben en een focusgebied voor onze internationale samenwerking, maakt dat wij dubbel bezorgd moeten zijn. Goede vrienden moet men af en toe wijzen op mogelijke gevaren. De Vlaamse Regering zou kunnen overwegen om in haar contacten met de Zuid-Afrikaanse overheid, bijvoorbeeld over de ervaring die wij hebben opgebouwd in verband met klokkenluiders, informatie uit te wisselen en door te geven. Zo kunnen we positief bijdragen aan de ontwikkeling van de kritische ingesteldheid in Zuid-Afrika. Zelfkritiek is een van de beste motoren om een democratie levendig te houden.

De voorzitter: De heer Verougstraete heeft het woord.

De heer Christian Verougstraete: Ik sluit me aan bij deze vraag en wil mijn bezorgdheid uiten over de nieuwe mediawet in Zuid-Afrika. Deze wet op de bescherming van overheidsinformatie werd inderdaad verleden maand in het Zuid-Afrikaanse parlement goedgekeurd, meerderheid tegen oppositie. Niet alleen de oppositie, maar ook buitenparlementaire organisaties zoals 'Right to Know', een groepering van een 400-tal burgerorganisaties waar ook bepaalde antiapartheidsstrijders vroeger deel van uitmaakten, hebben zich hevig verzet tegen deze mediawet die, ondanks amendementen, ertoe zal leiden dat journalisten en klokkenluiders monddood zullen worden gemaakt. Politieke schandalen die bij het ANC spijtig genoeg nogal veelvuldig voorkomen – dat is een beetje typisch voor Afrikaanse landen –, worden regelmatig in de doofpot gestopt. Deze wet dient blijkbaar eerder om de corruptie te verdoezelen dan om de echte officiële geheimen van het land te beschermen. Ik vraag daarom ook aan de minister-president om zijn bezorgdheid dienaangaande aan de Zuid-Afrikaanse regering over te maken.

De voorzitter: Mevrouw Brusseel heeft het woord.

Mevrouw Ann Brusseel: Voorzitter, minister-president, zonder te herhalen wat de collega's reeds duidelijk geformuleerd hebben, wil ik op mijn beurt en namens mijn fractie vragen om toch uw bezorgdheid uit te drukken ten aanzien van de Zuid-Afrikaanse regering. Fundamentele vrijheden zijn ontzettend belangrijk. Persvrijheid is er één van, vrijheid van meningsuiting is een andere. Ook wij krijgen graag een reactie van uwentwege.

De voorzitter: De heer Reekmans heeft het woord.

De heer Peter Reekmans: Voorzitter, mijnheer Kennes, ik vond de suggestie over de klokkenluiders heel goed en ik steun ze ook, maar in Vlaanderen moeten we toch ook eens bekijken hoe we zelf soms met klokkenluiders omgaan. Denken we maar aan wat recent is gebeurd in Hasselt, denken we maar aan de Vlaamse Maatschappij voor Watervoorziening (VMW), waar mensen die klokken luiden, gestraft worden.

Minister-president, ik hoop dat u de suggestie van de heer Kennes overbrengt en ik vind het goed dat u daarbij zou aanbieden dat Vlaanderen zijn expertise met klokkenluiders ter beschikking stelt, maar laten we dan ook duidelijk aan de Zuid-Afrikanen uitleggen dat ook wij fouten hebben gemaakt. Uit de gesprekken die we dan voeren, kunnen we misschien nog lessen trekken in Vlaanderen, want we kunnen moeilijk anderen de les spellen en gaan zeggen hoe het moet, als we zelf niet uitblinken in die disciplines.

De voorzitter: Minister-president Peeters heeft het woord.

Minister-president Kris Peeters: Voorzitter, dames en heren, ik neem even een kleine aanloop voor ik antwoord op de vragen die hier kamerbreed werden gesteld. De goedkeuring van het nieuwe wetsvoorstel op de bescherming van de staatsinformatie – de 'Protection of State Information Bill' – door de Zuid-Afrikaanse kamer heeft inderdaad, zoals de heer Van Overmeire aanhaalt, heel wat stof doen opwaaien in Zuid-Afrika. Dat heeft geleid tot hevige en heel emotionele debatten en polemieken in de media en binnen verschillende geledingen van de Zuid-Afrikaanse samenleving.

Een beetje eigenaardig is dat het wetsvoorstel een tijdje geleden werd ingediend: in maart 2010. Het heeft als bedoeling ervoor te zorgen dat de staat de veiligheid van de burgers

bewaakt. Het voorstel ontving meermaals de kritiek dat het niet in lijn zou zijn met de mensenrechten en met de Zuid-Afrikaanse grondwet. Het betreft een aantal heikele punten: onder meer de persvrijheid en de toegang tot informatie. Ondanks de meer dan 120 amendementen bleef een van de meest gevoelige punten, namelijk het gebrek aan bescherming van de klokkenluiders of onderzoeksjournalisten, in het wetsvoorstel staan. Critici merkten ook op dat het debat over meer zou moeten gaan dan alleen over de beknotting van de persvrijheid en dat de gevolgen van dit wetsvoorstel voor de arme bevolking onvoldoende belicht werden.

Vorige week dinsdag, op 6 december, ontmoetten vertegenwoordigers van het South African National Editors Forum (SANEF), het Afrikaans Nationaal Congres (ANC) en Media Monitoring Africa elkaar om de knelpunten in het wetsvoorstel te bespreken. Vorige week woensdag kwam de Nationale Raad van Provincies, die sinds 1996 de senaat vervangt, samen met de bedoeling de agenda en de datum te bepalen voor verdere besprekingen van het wetsvoorstel. Het is de bedoeling de bevolking te raadplegen en hoorzittingen te organiseren vooraleer de wet in de Nationale Raad van Provincies in april 2012 ter goedkeuring wordt voorgelegd.

Ik deel de bezorgdheid van de heer Van Overmeire, maar ook van de heren Kennes, Verougstraete, Reekmans en mevrouw Brusseel. Ik heb zeker niet de bedoeling – maar dat wordt ook niet gevraagd – om me paternalistisch op te stellen of om van hieruit te stellen dat we alles beter weten en dat we er problemen mee hebben. Ik zal wel, verwijzend ook naar de kamerbrede steun om onze bezorgdheid uit te drukken, via de geëigende kanalen laten weten dat wij er bezorgd over zijn en dat we dit van heel nabij opvolgen. We respecteren daarbij de democratische processen die ook in Zuid-Afrika volop aan de gang zijn. Het zou ook niet kunnen dat Zuid-Afrika intervenieert in de lopende democratische gesprekken in Vlaanderen. We zullen dus met respect voor het democratisch proces in Zuid-Afrika onze bezorgdheid duidelijk laten weerklinken.

De voorzitter: De heer Van Overmeire heeft het woord.

De heer Karim Van Overmeire: Voorzitter, minister-president, ik dank u voor het antwoord. Ik vind ook niet dat we paternalistisch moeten zijn en ik weet ook wel dat we de anderen niet de les mogen spellen, zeker niet vanuit een land dat ruim 500 dagen geen regering heeft gehad en waar ook nog heel veel fout loopt. Ons land is daarvoor misschien niet steeds het best geplaatst.

Er is in elk geval een fundamenteel verschil tussen onze samenleving naar West-Europees model en veel samenlevingen in zwart Afrika. Indien de mensen zouden mogen kiezen, zou hun keuze zeer snel gemaakt zijn. Ons systeem heeft nochtans veel nadelen, fouten en punten die nog voor verbetering vatbaar zijn.

Zuid-Afrika bevindt zich nog steeds op een kantelpunt. Is dit nu een democratie of een eenpartijstaat? Formeel gezien is het een democratie. In de praktijk functioneert het land echter als een eenpartijstaat. Soms wordt wel eens verwezen naar de BRIC-landen, waar Zuid-Afrika dan bij wordt geteld. De braindrain, bestaande uit het vertrek van geschoolde mensen en de instroom van ongeschoolde mensen, is nochtans enorm groot.

Het is best mogelijk dat Zuid-Afrika dezelfde kant als, bijvoorbeeld, Zimbabwe uitgaat. Die evolutie heeft zich niet op een jaar tijd of ten gevolge van een enkele gebeurtenis of wet voltrokken. Die evolutie heeft dertig jaar geduurd. De vrijheden zijn steeds meer teruggeschroefd en er is een dictatuur geïnstalleerd.

We moeten alert zijn. Zuid-Afrika is niet enkel een van onze belangrijkste partnerlanden. Het is tevens een baken van hoop voor een heel continent. Indien we het recht hebben een waarschuwing te sturen, moeten we daarvoor alles in het werk stellen. Indien we dit niet zouden doen, zouden we aan onze plicht verzaken.

Ik ben blij dat de minister-president een initiatief zal nemen. Ik zou hem enkel willen vragen dit wat meer te preciseren. Zal hij de ambassadeur van Zuid-Afrika in België contacteren of zal hij zich rechtstreeks tot de Zuid-Afrikaanse regering wenden? Wat mogen we precies verwachten?

De voorzitter: Minister-president Peeters heeft het woord.

Minister-president Kris Peeters: We hebben een vertegenwoordiger in Zuid-Afrika. Bovendien hebben we tijdens ons bezoek rechtstreekse contacten gelegd. We zullen de ambassadeur, onze eigen vertegenwoordiger en onze contacten bij het ANC laten weten dat in het Vlaams Parlement een bezorgdheid is geuit die ik volledig onderschrijf.

De voorzitter: Het incident is gesloten.

■